

UN DOCUMENT INEDIT DESPRE ECOUL UNIRII DE LA 1859 ÎN BIHOR

de
IUDITA CĂLUȘER

Cercetările anterioare și documentele descoperite, au relevat cu pregnanță faptul că locuitorii bihoreni au fost alături de frații lor de peste Carpați în bucuria înfăptuirii unirii celor două țări române, Țara Românească și Moldova, în 24 ianuarie 1859.

Populația din Bihor, indiferent de categoria socială de care aparținea, și-a exprimat însuflețirea, bucuria dar și nădejdea într-un viitor comun, prin articole, poezii, cuvântări sau prin simple urare cu care se salutau locuitorii acestor meleaguri în acele zile „să trăiască badea Ion”¹ referindu-se desigur la domnul nou ales, Alexandru Ioan Cuza.

Cercetări recente au scos însă la iveală un document necunoscut care deși a fost destinat tiparului acum mai bine de un secol, nu a reușit să răzbată prin cenzura severă a autorităților imperiale și să-și atingă țelul. Documentul este o poezie, dar în același timp un act de curaj săvârșit de autorul ei, profesorul George Marchiș de la gimnaziul din Beiuș. Această acțiune de simpatie față de confrății de peste Carpați se poate lega de altele nenumărate, anterioare, prin care s-a menținut legătura neîntreruptă, organică și firească între românii de pretutindeni, indiferent de granițele artificiale impuse într-un moment istoric, de o autoritate politică sau alta.

Considerăm necesar prezentarea în linii generale a personalității profesorului beiușean, care a funcționat la gimnaziul românesc de veche tradiție, care a dat Bihorului și țării, nu numai oameni culți, bine pregătiți dar care le-a insuflat elevilor spiritul național de luptă pentru drepturi și libertăți care nu-i vor mai părăsi niciodată, marcându-le activitatea pentru tot restul vieții.

¹ *Din istoria Transilvaniei*, vol. II, ed. II, 1963, p. 187; Vasile Netea. *Spre unitatea statală a poporului român*, Ed. Științifică și enciclopedică București, 1979, p. 58.

George Marchiș român din părțile Sătmarului², a funcționat la liceul din Beiuș doar pentru o scurtă perioadă (1859—1861) dar a desfășurat în acest răstimp o prodigioasă activitate pedagogică, culturală și politică.

Era un om cult care cunoștea foarte bine în afară de limba română, limbile maghiară, germană, latină iar în măsură mai mică cele franceză, italiană și greaca clasică. Datorită vastelor sale cunoștințe, a predilecțiilor pentru limbi și a dragostei față de trecutul neamului românesc, predă elevilor limba latină și germană la clasa II-a, limba română la clasele a II-a și a III-a, iar la clasa II-a istoria și geografia³.

De altfel directorul școlii, Teodor Kövari în rapoartele de sfârșit de an îl caracterizează ca pe un cadru didactic zelos și cu vocație pentru această carieră, având o atitudine lăudabilă în relațiile cu elevii, un caracter bun, manifestând respect față de superiori cărora le acordă onoarea cuvenită. Ca profesor se preocupa pentru perfecționarea pregătirii lui, studiind mult, iar cu colegii de breaslă avea relații bazate pe corectitudine, apropiindu-se mai mult de cei care prin activitatea lor s-au dovedit a fi adevărați oameni de cultură dar și adevărați patrioți ca: Ioan Sălăgianu, Paul Vela, Simion Deseanu, Ignatie Sabău⁴. Alături de aceștia, George Marchiș va fi prezent și va avea un cuvânt de spus în toate acțiunile întreprinse de liceu sau în cadrul liceului în perioada funcționării sale. Astfel semnează protocoalele consiliilor profesorele din octombrie 1859 și decembrie 1860 ca răspuns la încercarea autorităților de a impune introducerea predării într-o pondere mai mare a unor materii de învățămînt în limbile germană și maghiară⁵). Corpul profesoral motivează cu argumente bine fundamentate cererea lor de a se menține ca limbă de predare a obiectelor școlare, limba română. Este alături de profesorii de la gimnaziu care vor refuza să îndeplinească ordinul locotenential prin care corpul profesoral era oprit a se amesteca în „trebi politice“ și nu va semna acest document care le îngrădea drepturile și libertățile⁶.

² Arhivele Statului Oradea (în continuare prescurtat A.S.O.) *fond Episcopia greco-catolică Oradea* (în continuare E.G.C.O.) problema 39, dosar 18 (cotă provizorie — fond în curs de organizare) George Marchiș (uneori numele său este ortografiat și sub forma de Gheorghe Marchișiu) s-a născut în 16 aprilie 1836 în comuna Tămaia avînd părinții agricultori. A urmat 3 clase gimnaziale la Baia Mare, iar celelalte la Oradea (Seminarul gr. cat.) unde a depus și examenul de maturitate. Cursul teologic de 4 ani l-a absolvit la universitatea din Viena cu calificativul eminent. În anul 1859 este numit profesor suplinitor la gimnaziul din Beiuș.

³ A.S.O., fond E.G.C.O., Corespondență, nr. 200/1861, f. 5.

⁴ Schița bibliografică a acestor profesori o redă Constantin Pavel, *Școalele din Beiuș, 1828—1928*, Beiuș, 1928, p. 169—172.

⁵ A.S.O., fond E.G.C.O., Corespondență nr. 1087/1859, f. 1—4; 1318/1860, f. 1—8; Veritas, *A Magyarországi románok egyházi, iskolai, közművelődési, közgazdasági intézményeinek és mozgalmainak ismertetése* (Prezentarea instituțiilor eclesiastice, școlare, culturale, economice și mișcările românilor din Ungaria) ed. II-a, Budapesta, 1909, p. 127; Constantin Pavel, *op. cit.*, p. 157.

⁶ A.S.O. fond E.G.C.O., Corespondență, nr. 259/1861, f. 1.

A fost un asiduu susținător al ideii de înființare a unui liceu românesc la Seini, pentru părțile sătmărene, care ținând cont și de poziția sa geografică centrală, putea atrage tinerii din județele învecinate, Maramureș, Sălaj, Chioag. Populația din Seini oferea pentru acest scop nobil, terenul, materialele de construcție și lemnele de foc necesare liceului⁷.

Concomitent cu activitatea didactică pe care o desfășura cu multă pasiune, George Marchiș a avut și preocupări literare, scriind și publicând în diverse periodice și jurnale ale vremii, mai multe corespondențe, articole de interes comun, poezii și nuvele. Ca și colaborator al periodicelor brașovene „Foaie pentru minte inimă și literatură” și „Gazeta Transilvaniei” ne sînt cunoscute patru lucrări⁸, ceea ce însă nu exclude posibilitatea unei colaborări mult mai fructuoase, dar deocamdată identificarea lui în spatele unor pseudonime sau inițiale nu ne-a fost posibilă. Factura, stilul și conținutul unor articole ne îndreptătesc însă să credem că sînt ale lui și doar o anumită conjunctură politică, conjugată cu cenzura severă nu i-au permis semnarea lucrărilor cu numele său. Va colabora de asemenea la revistele „Familia”⁹, „Sionul” și „Amvonul”¹⁰.

De remarcat pentru activitatea sa culturală este și faptul că figurează alături de alți „membrii făptuari” în rîndurile „Societății de lectură” din Oradea, fiind numit la un moment dat și notar al ședinței societății¹¹.

Dar acțiunea prin care George Marchiș va da glas în modul cel mai pregnant sentimentelor sale naționale, recunoscute de altfel în epocă¹², va fi scrisoarea adresată redactorului jurnalului „Naționalul” din București la care anexează o poezie¹³. Scopul declarat de autor, al expedierii scrisorii a fost acela de a da spre publicare poezia, dar dacă redacția ar dori să publice și „epistola” cere ca să fie semnată cu inițialele G. P., fără a se da publicității numele său real. Corespondența trimisă din „vatra strămoșului Menumorut” avea ca țel să facă cunoscut românilor,

⁷ Constantin Pavel, *op. cit.*, p. 171.

⁸ *Foaie pentru minte, inimă și literatură, Brașov, 1859* nr. 16, p. 122, — poezia „Amicului C. Gr...”; nr. 17, p. 132 — poezia „Suveneru. Umbrei Amicului Vasiliu Grama”; în *Gazeta Transilvaniei, Brașov, 1860*, nr. 6, p. 21—22 — articolul *Moartea unui june român* (scris la moartea tînărului poet Carol Grama); nr. 57, p. 237—238 și nr. 58, p. 240 — articolul „Reforme scolastice în Ungaria, mai ales pentru gimnasia”.

⁹ *Familia, Pesta, 1866*, p. 124—125; 135—137 — nuvela „Orfanii”.

¹⁰ Pentru completarea acestor date a se vedea autobiografia sa. A.S.O., fond E.G.C.O., problema 39, dosar 18.

¹¹ Viorel Faur, *Societatea de lectură din Oradea, 1852—1875*, Oradea, 1978, p. 79; 99.

¹² În acest sens trebuie să menționăm poezia „Un toast” scrisă de Iustin Popfii și închinată profesorilor de la Beiuș, Ignatiu Szabo și Georgiu Marchișiu. „Prima dată dară să trăiți voi frați, Să trăiți ferice, ca romani curați. Să vă lege amorea întru o cunună, Să iubiți națiunea dulce și străbună!... Dar amici! acuma cu toți să turnăm. Pentru ginta noastră toți să închinăm, Căci de mult romanul orbecă în ceață. Debe să renască astăzi spre viață!” „Foaie pentru minte... 1860, nr. 44, p. 333—334.

¹³ A.S.O., fond E.G.C.O., Corespondență, nr. 173/1861 f. 1—5.

„fraților îndepărtați“ cum îi numește autorul, adevărata stare a românilor din acest colț de țară îndepărtat. Descrie încercările guvernului de germanizare și apoi de maghiarizare a populației românești, faptul că noua constituție nu a ușurat cu nimic soarta națiunii atât de asuprite, arată atitudinea organelor comitatense și mai ales a comitelui suprem Alexandru Haller față de cele mai minore manifestări naționale ale românilor. Face referiri și la atitudinea nedecisă și de compromis a episcopului Vasile Erdelyi.

Poezia din anexa scrisorii intitulată „*Un glas de peste Carpați*“, a fost scrisă într-un moment plin de entuziasm și admirație față de marea realizare a românilor din Țara Românească și Moldova — unirea principatelor. Poezia generată dintr-o adincă simțire comună a fost scrisă doar la 6 zile de la unire (în 30 ianuarie 1859) timp relativ scurt, ținând cont de modalitatea și timpul necesar circulației știrilor în epoca respectivă. Autorul după cum menționează la subsolul poeziei o îndreaptă „cătră frații din Principate după alegerea aceluiași Domn în ambele țări“.

Prin exprimări plastice, versificație clară și avînt național Marchiș, dă glas sentimentelor sale de bucurie și a tuturor românilor, frați de același sînge care datorită doar vitregiei sortii au trebuit să trăiască despărțiți, pentru marea realizare care reprezintă triumful libertății, a înfrățirii și al dreptății. Apreciază faptul că neamul românesc a avut puterea și vitalitatea să reziste tuturor vicisitudinilor vremurilor, care nu l-au dus la disperare și pieire ci din contra, lungile suferințe și necazuri au constituit adevărate școli în care au învățat credința că „românul în a furtunei valuri nu poate să apună“. Cu toate că asuprirea cruntă a amenințat nu o dată însăși existența națională a poporului român, speranța nu a apus niciodată. Poezia se încheie foarte semnificativ cu versuri care exprimă dorința realizării unității tuturor românilor fie ei transilvăneni, munteni sau moldoveni: „Deci vă urăm din inimi o dulce fericire, În secolii durătoare, iubiților confrăți! Ci-n zilele plăcerii voioși de mulțumire, Pe cei cu voi de-un sînge . . . ah, nu! . . . să nu-i uitați ! ! !“¹⁴

Soarta epistolei însă nu a fost să ajungă la redacția ziarului bucu-reștean și să fie publicată, ci a fost interceptată, iar autorul chemat în fața consistoriului de Oradea pentru a da seama de faptele sale¹⁵. După discutarea acțiunii în ședința consistorială din 16 februarie 1861, George Marchiș se va prezenta în 28 februarie pentru a răspunde rechizitoriului acestui for de judecată. Poziția autorului rămîne însă fermă și neclintită, recunoscînd ca proprie conținutul scrisorii și neretractînd nimic din cele declarate în privința stării românilor din Bihor.

¹⁴ *Ibidem*, f. 5.; *Familia*, 1982, nr. 1, p. 11.

¹⁵ *Ibidem*, nr. 124/1861; Episcopia ortodoxă română Oradea, fond *Episcopia greco-catolică Oradea*, Registru nr. 129/1861, p. 35—36; 45—47.

În declarația sa arată că cele scrise sînt adevăruri văzute și trăite de el, sau citite în jurnalele vremii cum ar fi „Gazeta Transilvaniei”¹⁶, „Telegraful român”, „Magyar Sajtó” și le-a trimis spre publicare „ca să știe românii care nu citesc Gazetele de pe aici despre starea noastră”... Deși i se cere de două ori în timpul anchetei ca să retracteze cele scrise, George Marchiș refuză iar în final va protesta împotriva confiscării scrisorii sale, deoarece ordine superioare garantau secretul corespondenței și pentru că ruperea sigiliului s-a făcut în mod ilegal, cere să i se restituie scrisoarea.

Din toată desfășurarea ședinței consistoriale se poate deduce că ceea ce a lezat în mod direct și imediat acest for au fost afirmațiile care lezau persoana episcopului Erdelyi și nu ideile generoase care emanau din context. Acest fapt este demonstrat și prin aceea că nu se amintește nimic și nici nu se ia vreo atitudine față de conținutul poeziei. În hotărîrea luată împotriva „învinuitului” G. Marchiș după ce a deslușit înțelesul epistolei sale arătînd că cele scrise au fost fapte publice iar în ceea ce privește pe episcop nu a avut intenția de a-l vătăma ci din contră „a ținut la aceea ca citind maghiarii să înțeleagă că episcopul a făcut după așteptarea lor și așa nu au cauză de a-l persecuta”, precum intenționau. Cumpănind înțelesul celor scrise Consistoriul va hotărî ca „astădată a da respectivului o dojenire aspră” și pe mai departe să nu cuteze a se amesteca în „lucruri de acele ce nu se țin de sfera sa”¹⁷. Totodată i se impune ca să-și ceară iertare personal de la episcop pentru vătămarea adusă persoanei sale și în această privință Marchiș se va conforma¹⁸.

Dar actul de curaj al profesorului nu va rămîne fără consecințe mai radicale din partea cercurilor guvernante. Astfel prin ordinul 47.401 din august 1861, Consiliul locotenențial ungar cere direcțiunii liceului din Beiuș, luarea unor măsuri imperative împotriva profesorilor la care s-au constatat deficiențe în privința metodei de predare a cunoștințelor, a supunerii, dar mai ales pentru amestec în treburile politice, în rîndul acestora fiind amintiți: George Marchiș, Ioan Sălăjanu, Paul Vela, Simion Deseanu și Ignatie Barțan¹⁹. Ca urmare a acestei intervenții vor fi demși din funcția de profesori Ignatie Barțan și George Marchiș ultimul va fi învinuit că „ațiță profesorii spre o denega supunerea recerută” și va fi dispus la parohia Chioag²⁰.

¹⁶ În *Gazeta Transilvaniei*, 1861, nr. 4, p. 16—17, și nr. 5, p. 20, într-un articol semnat „Mai mulți” se descria amănunțit vizita comitelui suprem al Bihorului, Alexandru conte Haller, făcută la Beiuș în zilele de 7—8 ianuarie și primirea care i s-a făcut de populația românească și de către elevii de la gimnaziu.

¹⁷ Episcopia ortodoxă română Oradea, *fond E.G.C.O.*, Registru nr. 129/1861, p. 46—47.

¹⁸ A.S.O., *fond E.G.C.O.*, Coresp., nr. 174/1861, f. 1.

¹⁹ A.S.O., *fond E.G.C.O.*, Coresp. nr. 833/1861, f. 2.

²⁰ Episcopia ortodoxă română Oradea, *fond E.G.C.O.*, Registru nr. 129/1861, p. 156; p. 195—196; A.S.O., *fond E.G.C.O.*, Coresp. nr. 833/1861, f. 1, 3; nr. 945/1861, f. 1—2; nr. 1025/1861, f. 1; nr. 1027/1861, f. 1.

Dar această hotărâre arbitrară a forurilor superioare nu putea rămâne fără ecou, determinând proteste deschise în paginile „Gazetei Transilvaniei“ unde se scria că știrea îndepărtării celor mai zeloși și bravi profesori a produs o tristă și neplăcută senzație „în Ardeal în toate cercurile române s-au indignat toate sufletele bine simțitoare, auzind că virtutea națională se tratează ca un ce periculos“²¹.

Șirul vieții acestui profesor patriot va continua pe același făgaș și după părăsirea fortuită a gimnaziului deși a suferit „multe vexe și a îndurat multe persecuții“ deoarece totdeauna a părtinit și apărat poporul contra nedreptăților și împilărilor²².

Cunoscînd necesitatea ridicării de școli românești pentru cultura poporului român, fostul profesor gimnazial își va aduce un aport însemnat la înființarea și organizarea școlilor în localitățile Nădar (Bihor) și Homorodul de Sus (Satu Mare).

Alături de foștii profesori ai gimnaziului beiușean — Ioan Sălăgianu, Ignatie Sabău, Gavril Lazăr de Purcăreț — care părăsiseră între timp catedra, obligați de autorități pe diferite considerente, dar în general datorită poziției lor naționale, va participa la toate acțiunile, adunările și mișcările care susțineau interesele naționale, și culturale ale poporului român.

Viața și activitatea lui George Marchiș constituie un exemplu de patriotism și dăruire pe tărîmul apărării demnității naționale a poporului român într-o epocă de grele încercări și împilări.

1

PRESTIMATE DOMNULE REDACTOR!

Din vatra strămoșului Memnorut din romantecul Bihor dau zbor acestor sire, cari, deși necunoscut, totuși ca Român, mă încumet a le îndrepta către Dnia voastră, ca către Redactorul unui jurnal românesc, care peste Carpați și „Királyhágó“ ne vine și nouă cîteodată la mină.

²¹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 1861, nr. 65, p. 276. Ciorna răspunsului scris de Consistoriul de Oradea, redactorului Gazetei în care protestează împotriva acuzațiilor deschise ce li se aduc sînt la Arhivele Statului Oradea, *fond E.G.C.O.*, Coresp. nr. 811/1861, f. 1—2; Episcopia ortodoxă română Oradea, *fond E.G.C.O.*, Registru nr. 129/1861, p. 183—184; În *Gazeta Transilvaniei* Brașov, 1861, nr. 69, p. 302 se publică scrisoarea directorului liceului din Beiuș. Teodor Kővári referitoare la „cauza unor profesori gimnaziali“ ca răspuns la articolele scrise în gazetă.

²² A.S.O., *fond E.G.C.O.*, problema 39, dosar 18. George Marchiș va funcționa ca administrator al parohiei Sarcău și interimal al parohiei Nădar, din districtul Sîrnaș, timp de 2 ani (1861—1863). În 1863 e numit paroh în Resighea unde va intra în conflict cu stăpînul de pămînt local Ignatie Iasztrabszky. În 1865 se mută paroh în Homorodele românești și e numit în 1874 vicearhidiacon onorar. Va fi ales membru al comitetului comitatens unde cuvîntul său va fi auzit în chestiuni de interes public și ecleziastic. În 1884 moare ca vicar extern episcopesc al sătmarului, paroh și protopop al Careilor. (A.S.O., *fond E.G.C.O.*, Coresp. nr. 236 și 419 din 1862; C. Pavel *Școlile din Beiuș*... p. 171).

Știu că citiți jurnale, poate și alte corespondențe, de peste Carpați; prin urmare vă vor fi cunoscute impregiurările fraților îndepărtați, deși nu deamănuntul cel puțin așa *peste tot*¹. Din aceste cauze, și pentru că nici împrejurările nu mă iartă precum ași voi, ating numai așa în treacăt ceva despre noi, despre Români din Ungaria; cum că adeva, de când s-a dat constituțiune acestei țări, noi — românii ne aflăm și mai în rea doagă, decît pînă atunci; căci dacă în iști 10 ani din urmă voiau cei ce stăteau asupra noastră *a ne germaniza o dată*, acum ar voi ungurii *a ne unguriza de două ori*. Așa s-au ales prin mașinațiunile corifeilor unguri și pentru comitatele locuite preponderent de Români, nu numai supremii comiți (prefecții comitatelor, sau, cum îi(1) numesc ungurii: Főispanyi²), ci și ceilalți dregători comitatensi mai toți din unguri, sau din *români renegați*, cari sunt și mai răi pentru noi. Nu ne conced drepturile nici cele date de împăratul nici cele ce ne competiesc după natura și după spiritul timpului. Ce o drept sunt unii unguri, cari scriu și îndeamnă în jurnalul lor pe cei nedumeriți, să trăiască cu celelalte națiuni frățește și să le dea tot ce le competiesc după dreptate, dar despre unii ca aceștia putem zice cu S. Scriptură „Glasul celui ce strigă în deșert!“... Așa s-a întîmplat între altele că mergînd supremul comite al Bihorului (Haller) în un oraș românesc, fu bineventat de către junimea studioasă de la gimnasiul local românesc cu o cuvîntare în limba ei maternă încheiată cu strigări „să trăiască!“ însă D-l conte răspunse cu un ton aspru și dur, că *pretinde* și *impune*, să-l bineventedie pe Dsa ungurește, și să nu-i strige „să trăiască“ ci „éljen“, căci, deși strămoșii săi germani sunt veniți din Norimberg, dînsul totuși e ungur, căci locuiește în Ungaria... Și de acești comiți supremi sunt pe la noi!...

Și întrebați: între atari împrejurări bietul român din Ungaria ce să facă? Tace și suferă, căci frații săi unguri au un proverb ce sună: „A ki erősebb, az hatalmasabb“, adică: Care e mai tare e mai puternic“.

Așa suntem cu frații unguri! Și așa e „*frățietatea și egalitatea*“ lor cea atîta predicată de către ei — bagsama numai ca să-și piardă sublimul înțeles — care dacă va fi și de aci înainte tot așa: apoi bage-și-o în ochi!...

Durere, că unul dintre acei Români, cari, au și mijloace și ocasiune și auctoritate de a face ceva pentru connaționalii săi în aceste cercustări critice (de cari, (zic) puțini avem în Ungaria!) își caută de interesele sale private, vinează grații ungurilor, dîndu-se și el pe sine de ungur, și încă, ce e mai mult vorbește publice în adunarea comitatensă în numele turmei sale de acele, spre cari nici de la D-dieu nici de la turma sa nu are împuternicire. Acesta e un Episcop românesc: V.E.!

Iertare, Dle Redactor, dacă și peste voia-mi întinsei așa de lungi aceste șire, cari în propus nu aveau alt scop, decît a fi comitiva celor alăturate pentru publicare. Primește, Dle R. asigurarea celor mai sincere simțăminte de onorea mea, care afeptelor românești comendat rămîn.

Al Dmniei voastre

sincer stimatoriu

G. P.

P.S. În cazul, cînd doară ați găsi cu cale a publica epistola aceasta, doresc să fie subscrisă numai cu cele două litere de mai sus (G. P.) Numele și caracterul meu am onoare a-l subsemna (dorînd să rămîn necunoscut) numai aci: Georgiu Marchișiu, profesor în gimnaziul românesc din Beiuș, în Bihor, în Ungaria. Poate vă sum cunoscut din „Gazeta Transilvaniei“. Ași dori însă a lucra și la „Naționalul“ dacă voi fi bine primit.

¹ Sublinierile din text aparțin autorului.

² Toate... sînt în original, nu s-a omis nimic din text.

2

UN GLAS DE PESTE CARPAȚI*

Cum saltă păsărica din ram în ram voioasă,
 Și vesel ciripește, și zboară-n sus și-n jos,
 Cînd dulcea primăvară cu fața sa frumoasă
 Apare, coperită cu vâl de flori pomposu:
 Așa inima-mi saltă de-o dulce bucurie
 Și frageda mea lira resună-n vesel cînt
 La-a voastră fericire, ce astăzi vi se îmbie
 La mîndra primăvară pe-al vostru scump pămînt.

Și cum să nu mă bucur și eu și-orice Román,
 O frați de-același singe! ai Romei strănepoși!
 Și cum să nu sălteze a mea inimă-n sîn,
 Și cum să nu esalte voioși Románii toți:
 Cînd orizontul vostru de nori acoperit
 De-odată înseninează și-n loc de nori apare
 Pe el cu voioșie un soare strălucit,
 De-a cărui raze calde luge-orice supărare!

A soartei vitregie putu să ne dezbine
 Să fim trupește seculi de-olaltă depărtați,
 Dar inimile noastre și singele din vine
 Nu sînt supuse soartei: noi v-am rămas tot frați;
 Căci singele în apă nicicînd nu se preface,
 Iar cel român ce-i singe măreț de Semizeu,
 Orice fatalitate, orice rău să-l atace,
 El nu degenerează... o știe Dumnezeu!...

De seculi noi gemut-am și gemem tot mereu
 Sub jugul soartei crude, ce, vai! ne-a rupt de voi!
 Dar să pierim cu totul n-a vrut nici Dumnezeu,
 Și n-au putut să facă pășiteles nevoi; —
 Ma lungă suferință și grelele necazuri!
 Ne fuseră chiar școală; ... în ea ne-am învățat
 A crede, că Românul în a furtunei valuri
 Nu poate să apună, ca cel ce-a disperat.

Chiar vitrega-ne soartă și cruda asuprire,
 Ce-a noastră existență atît amenințară
 Ne garantează o viață, o dulce fericire,
 Pe care vom gusta-o, sperăm, cu timpul iară; —
 Sub multele necazuri, ce noi le suferirăm,
 Oricare altă gîntă demult s-ar fi surpat, —
 Iar noi cu toate acestea sperînd mereu trăirăm, —
 Și asta e virtute, ... că nu am disperat! —

De-aceea triumful vostru, triumful libertății,
 Ce v-a creat o viață, o soartă fericită, —

* Îndreptat către frații din Principate după alegerea aceluiași Domn în ambele țări. G. P.

Triumful confrățirii, triumful dreptății

Nespusa bucurie în noi de-aceea escita. —

Deci vă urăm din inimi o dulce fericire

În seculi durătoare, iubișilor confrăți!

Ci-n zilele plăcerii voioși de mulțumire

Pe cei cu voi de-un sînge... ah!, nu... să nu-i uitați!!!

(1859 Ian. 30)

G. Pagănul

3

PUNCTELE

Încercării făcute în cauza O. D. Georgiu Marchișiu profesor la Beiuș în privința epistolei lesive scrise de acela la Redacțiunea Jurnalului din București „Naționalul“!

1.

Recunoaște epistola aceasta ca propria sau ba?

Recunoaște.

2.

Gata ești a retracta acele ce sînt înscrise și vătămătoare în acea sau le întărești și acum?³

3.

De unde sau din ce cunoștință ai scris epistola respectivă?

Parte le-am văzut cu ochii eu, parte le-am citit în alte locuri. Despre Comitele suprem am văzut și am citit; despre Eppu. am auzit partea dintîi, mai virtos din auziu partea a doua, din cetire M. Sajto, Gazeta, Telegrafu;

4.

Cu consfătuirea altora ai scris acele ce se cuprind acolo, sau ba? și a cărora?

Ba, ci numai singur.

5.

Ce scop ai avut cu conscrierea epistolei atinse?

Să știe românii cari nu citesc *Gazetele* de pe aici despre starea noastră față cu unгурii. Încît

³⁻⁴ Întrebările nr. 2 și 12 sînt anulate în original.

pentru Escel. Sa nu am voit a-l vătăma, ci din contra am ținut spre acea ca maghiarii citindu-l să înțeleagă că Eppulu. a vorbit după așteptarea lor, ca așa să încete de la persecutarea ce o au început în contra dînsului precum am auzit.

6.

Reții propozițiunea: dacă în ești 10 ani din urmă, voiau cei ce stăteau asupra noastră a ne germanisa o dată, acum, ar voi ungerii a ne ungerisa de două ori și cum o înțelegi acea? ce ai voit a esprima prin acea,

Așa înțelegu-i că starea limbei noastre este mai grea în starea de față, dacit fu sub sistema trecută, și prin aceasta să mai aredice starea limbei, în sistema trecută asupra sterei aceleia de acum.

7.

Pentru ce te-ai delasat la personalitate în privința comitelui suprem?

Am auzit din gura comitelui suprem cuvintele espuse cu ocasiunea visitarei facute în Beiuș.

8.

Cum înțelegi espresiunile: unul dintre acei romani, cari au și mijloace și ocasiune și auctoritate de a face ceva pentru conaționalii săi, și caută de interesele sale private, vînează grația ungerilor, dîndu-se și el pe sine de unger și ce e mai mult vorbește public în adunare comitatensă în numele turmei sale de acele, spre cari nici de la Ddieu, nici de la turma sa nu are împuternicire. Acesta e un Eppu. românescu V. E.

Vezi răspunsul la Nr. 5—3.

9.

Cine este acela despre care sunt zise acele?

Eppulu. Escelentia sa.

10.

Din ce funte sînt produse din ce cunoștință, propria, sau capetata de la alții și de la cine?

Vezi răspunsul la Nr. 3.

11.

Cum ai cutezat a scrie asemeni lucruri despre Episcopul propriu în contra jurămîntului fidelității depus?

Cu cugetul de a nu-l vătăma pe Eppu., ci din contra precum am răspuns mai sus la punctul 5 le spre apărarea pusațiunei aceluia.

12.

Aprobezi și acum și stai lângă cele ce ai scris sau retragi-le?

13.

Pentru ce ai voit a trămite chiar în Principate înștiințarea aceea? mai scrisai și de alte ori în foile din Principate? — în Revista Carpaților? în care tocma acele cuvinte se citesc, dară în Gazeta Transilvaniei ce ai scris despre Eppul?

Punctul 5-le are răspunsul.

N-am scris nici în acesta nici în altele jurnale din principate.

În Gazeta Transilvaniei nimic despre Eppu.

14.

Pentru ce ți-ai dat un nume asemenea „Pagânul“?

Lucru indiferent fără nici o însemnătate.

Protestez în contra confiscării epistolei mele fiindcă secretele epistolelor sînt garantizate prin ordinațiunile mai înalte; totodată nu sum răspunzător pentru epistola sigilată înainte de ce și-ar ajunge scopul prefipt, spus sub sigiliu; Deoarece frangerea sigiliului s-a făcut nelegal, prin urmare pretind epistola mea inde-rept ca propria.

Și așa neavînd de a mai adăuga încă ceva la cele promise s-a inchis Protoco-lul în

Oradea Mare la 28 Faur 861.

In an tea noastră

Ioan Pak vicariu

Episcopescu

Georgiu Marchișiu

Profesor Gimnasial

prin mine

Vasiliu Iutiu

notariu consist